

Μηνιαίο Δελτίο Προσκτήσεων, 8

Φεβρουάριος 2023

A. Vetus Testamentum Graecum

Τον Ιούλιο του 2022 δωρήθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, στη μνήμη των Γεωργίου και Ηρώς Βοΐλα, από τα ανίψια τους, Αλίκη και Τίμο Τσουκαλά και Πάνο Πολυζωΐδη, Αγία Γραφή του τέλους του 17ου αι., η οποία αποτελούσε οικογενειακό κειμήλιο.

Πρόκειται για τον τίτλο [*Vetus Testamentum Graecum ex versione Septuaginta interpretum, cum Libris Apocryphis, juxta exemplar Vaticanum Romae editum & Anglicanum Londini excusum et Novi Testamenti libri omnes*] : [*Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους Εβδομήκοντα και της Καινής Διαθήκης άπαντα*], Lipsiae : Sumptibus Joh. Christophori Königii, 1697. Η βιβλιοδεσία του τεκμηρίου φέρει πλούσια διακόσμηση με τον δικέφαλο αετό να δεσπόζει στην εμπρόσθια πινακίδα, σύμβολο της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας των Αψβούργων, που προέρχεται από τον αντίστοιχο βυζαντινό, καθώς και απομεινάρια από εξωτερικά κλείστρα. Κατά τη διαδικασία επεξεργασίας και καταλογογράφησης του τεκμηρίου εντοπίστηκε στη σελίδα 57 από τον υπάλληλο του Τμήματος Χειρογράφων, Κυριάκο Γρηγορόπουλο, η ακόλουθη χειρόγραφη σημείωση, τη μεταγραφή της οποίας πραγματοποίησε ο ιστορικός του Τμήματος, Μιχάλης Κοκολάκης:

“Του ταπεινού Ναυπάκτου και Άρτης Νεοφύτου Μαυρομμάτη, 1714 Ιούλιος”.

Πρόκειται για τον λόγιο και κληρικό Νεόφυτο Μαυρομμάτη, που γεννήθηκε στην Πάρο το 1656 και πέθανε στη Μονή Μεγίστης Λαύρας το 1740. Διετέλεσε αρχιεπίσκοπος Σαντορίνης ως το 1697, όταν και εκδίδεται το τεκμήριο που δωρήθηκε πρόσφατα στην ΕΒΕ. Ο Νεόφυτος έγινε Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Άρτης το 1703, αλλά παρέμεινε κατά μεγάλα διαστήματα στην Κωνσταντινούπολη ως Συνοδικός, οπότε και είχε την ευκαιρία να αρχίσει μια γόνιμη συνεργασία με την οικογένεια του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου.

Ο Νεόφυτος Μαυρομμάτης είναι κυρίως γνωστός ως ο πρώτος που εξέδωσε βιβλίο στα Καραμανλίδικα (τουρκική γραφή με ελληνικούς χαρακτήρες), αντιλαμβανόμενος τον κίνδυνο του εξισλαμισμού των χριστιανών της Μικράς Ασίας. Πρόκειται για το *Απάνθισμα της χριστιανικής πίστεως / Κιουλτζαριμανι Μεσιχι*, που εκδόθηκε γύρω στα 1718-1719, αντίτυπο του οποίου φυλάσσεται στις Ειδικές Συλλογές της ΕΒΕ (<https://catalogue.nlg.gr/Record/b.243446>.) Σύμφωνα με τον Γεώργιο Λαδά, ο Νεόφυτος Μαυρομμάτης «έναντι του τουρκικού κειμένου έθεσεν ευφυώς το ελληνικόν, παρέθεσεν δε και τον πίνακα των περιεχομένων, δίγλωσσον, ούτως ώστε το βιβλίον τούτον να καθίσταται ταυτοχρόνως και μέθοδος προς εκμάθησιν της ελληνικής γλώσσης». Μετά από το βιβλίο αυτό ακολούθησε πληθώρα παρόμοιων

εκδόσεων στα κοινώς ονομαζόμενα Καραμανλίδικα μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Το 1722 ο Νεόφυτος Μαυρομμάτης παραιτήθηκε από τον μητροπολιτικό του θρόνο και αποσύρθηκε στη Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους, όπου αφιέρωσε την πλούσια βιβλιοθήκη του, αλλά και ταξινόμησε τα χειρόγραφα της Μονής, συντάσσοντας τον κατάλογο τους. Κατά την παραμονή του στο Άγιον Όρος συγκεντρώνει χειρόγραφα και τα αποστέλλει στον Νικόλαο Μαυροκορδάτο για την έκδοση των κλασικών και βυζαντινών κειμένων που επεξεργαζόταν. Την ίδια εποχή (1723) εκδίδεται στο Βουκουρέστι το έργο του Νεόφυτου Μαυρομμάτη *Βιβλίον περιέχον την ακολουθίαν του Αγίου Μεγαλομάρτυρος Νεοφύτου και του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού*, αντίτυπο του οποίου φυλάσσεται επίσης στις Ειδικές Συλλογές της ΕΒΕ (<https://catalogue.nlg.gr/Record/b.346693>).

Το δωρηθέν τεκμήριο θα είναι σύντομα διαθέσιμο για τους ενδιαφερόμενους ερευνητές στο Τμήμα Χειρογράφων, Ομοιοτύπων και Ειδικών Συλλογών της ΕΒΕ.

Ανδρέας Βυριδής, φιλόλογος

Κυριάκος Γρηγορόπουλος, αρχαιολόγος

B. Τόμος Δεύτερος της Ανθολογίας

Ο κ. Νικόλαος Νταβράζος, ύστερα από προτροπή του μέλους του Εφορευτικού Συμβουλίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος Γιάννη Κόκκωνα, μέχρι πρόσφατα καθηγητή Βιβλιολογίας στο Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, παραχώρησε στην ΕΒΕ το μοναδικό ίσως σωζόμενο στην Ελλάδα αντίτυπο του βιβλίου *Τόμος Δεύτερος της Ανθολογίας, περιέχων άπασαν την ακολουθίαν του όρθρου, επεξηγηθείς επί το αναλυτικότερον και ήδη πρώτον χαρτογραφηθείς παρά Πέτρου Μανουήλ του εκ Κουσάντασι της Εφέσου. Εν Βουκουρεστίω, παρά τω εφευρέτη της χαρτογραφίας Πέτρω, 1830*. Η πρωτότυπη τεχνική με την οποία τυπώθηκε το βιβλίο αυτό και λίγα ακόμα έντυπα (βλ. Γιάννης Κόκκωνας, «Ο μουσικός Πέτρος Μανουήλ Εφέσιος († 1840) και η “χαρτογραφία” ή “χαρτοτυπία” του», *Μνήμων* 37 (2019-2020), σ. 125-158), έδωσε στον εφευρέτη τη δυνατότητα να εφαρμόσει για πρώτη φορά την επί αιτήσει εκτύπωση (printing on demand).

Το σπάνιο αυτό τεκμήριο (<https://catalogue.nlg.gr/Record/b.776218>) μπορεί να μελετήσει κανείς στο Αναγνωστήριο του Τμήματος Χειρογράφων, ενώ έχει προγραμματιστεί και η ψηφιοποίησή του, ώστε να διατίθεται ελεύθερα μέσω Διαδικτύου.

Γιώργος Σταυράτης

Αρχειονόμος - Βιβλιοθηκονόμος